

ТАНИЛЦУУЛГА

Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай
хуулийн шинэчилсэн найруулгын
төслийн тухай

Монгол Улсын Их Хурлаас Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийг 2003 онд баталсан, үүнээс хойш 22 жил хэрэгжиж байна. Гэтэл нийгэм, эдийн засгийн нөхцөл байдал хурдтай хувьсан өөрчлөгдөж, хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах шаардлага үүссэн олон шинэ харилцаа эрх зүйн зохицуулалтгүй байгаагаас сөрөг үр дагаврыг бий болгож байна. Мөн Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр нөлөөг дээшлүүлэх, цаг үеийн нөхцөл, шаардлагад нийцүүлэн өөрчлөн шинэчлэх зайлшгүй шаардлагатай байна.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.2.2.7-д “... шударга өрсөлдөөн, монопол, хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно.” гэж, Засгийн газрын 2024 оны 181 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийн 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 22-т “Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг боловсруулах” гэж тус тус заасан болно.

Иймд Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсрууллаа. Хуулийн төслийг боловсруулахад дараах чиглэл баримталсан болно.

1. Нийгэм, эдийн засгийн өөрчлөлт болон техник, технологи хөгжихийн хэрээр бараа бүтээгдэхүүний худалдаа, ажил үйлчилгээ эрхлэх шинэ төрлийн арга, хэрэгсэл нэмэгдэж, улмаар эрх зүйн зохицуулалтгүй байдлаас шалтгаалан хэрэглэгчийн эрх зөрчигдөх нэг гол шалтгаан болж байгаа талаар дээр дурдсан. Иймд олон улсын жишигт нийцүүлэн цахим орчин, тусгай дугаарын утас зэрэг харилцаа холбооны хэрэгсэл ашиглан зайнаас болон цахим худалдаа эрхлэгчид тавигдах эрх зүйн зохицуулалтыг тусгасан.

2. Үл хөдлөх хөрөнгө борлуулагч, хуучин бараа, хямдрал, урамшуулал, сугалаат худалдаа, аж ахуй эрхлэгчээс хэрэглэгчтэй байгуулах стандарт гэрээний үндсэн нөхцөл болон гэрээ хүчин төгөлдөр бус байх шаардлага зэргийг шинээр болон илүү нарийвчилан зохицуулахаар тусгасан. Тухайлбал, хэрэглэгчийн стандарт гэрээний нөхцөл, гэрээ хүчин төгөлдөр бус байх болон гэрээнээс татгалзах эрх, түүнийг хэрэгжүүлэх боломжгүй нөхцөл зэрэг болно.

3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хэрэглэгчийн эрх, эдийн засгийн ашиг сонирхлыг хамгаалах эрх зүйн зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгах шаардлага үүссэн. Учир нь одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах зохицуулалт байхгүй байна.

4. Аж ахуй эрхлэгч болон төрийн бус байгууллагын зүгээс хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалахад чиглэсэн үүрэг, оролцоо, хариуцлагыг нэмэгдүүлэх зорилгоор хэрэглэгчийн гомдол, мэдээллийг хяналтын байгууллага болон шүүхээр шийдвэрлэхээс өмнө урьдчилан шийдвэрлэх журмыг төсөлд тусгасан. Ингэснээр хэрэглэгч богино хугацаанд үр дүнтэй арга, хэлбэрээр зөрчигдсэн эрхээ хамгаалах нөхцөл бүрдэнэ гэж үзэж байна.

5. Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн 16 дугаар зүйлд /16.1.1./ Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах төрийн захиргааны байгууллага нь “хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалахтай холбогдсон төрийн бодлого болон хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг улсын хэмжээнд зохион байгуулж, биелэлтийг шалгах, дүнг мэдээлэх,” гэж заасан ч хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах төрийн захиргааны байгууллагын эрх зүйн байдлыг зохицуулалтгүй орхигдуулсан байдаг.

Иймд хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах төрийн захиргааны байгууллагын эрх зүйн байдлыг Зөрчлийн тухай, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн зохицуулалттай уялдуулах замаар нийтийн болон хувийн эрх зүйн зохицуулалтын онцлог, ялгаатай шинжийг илүү нарийвчлан тодорхойлж тусгасан. Үүний хүрээнд төрийн захиргааны байгууллага нийтийн эрх зүйд хамаарах хэрэглэгчийн нийтлэг эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах чиглэлд анхаарах, харин аж ахуй эрхлэгч болон төрийн бус байгууллага нь хувийн эрх зүйд хамаарах хэрэглэгчийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалахад илүү үүрэг, оролцоотой байх чиглэл баримталсан ялгаатай зохицуулалтуудыг төсөлд тусгасан.

6. Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалахад төрийн бус байгууллагын оролцоог нэмэгдүүлэх, тэднийг төрийн байгууллагын хяналт шалгалтын ажилд хамтран оролцуулах, хэрэглэгчийг мэдээллээр хангах, эвлэрүүлэн зуучлах, арбитрын маргаан таслах, сургалт, нөлөөллийн ажлыг бие даан хэрэгжүүлэх, улмаар хэрэглэгчийн эрхийн чиглэлээр илэрсэн зөрчил дутагдал, хохирлыг арилгуулах асуудлыг холбогдох байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлдэг байх, төлөөлөн нэхэмжлэх зэргээр үйл ажиллагааны идэвхийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байгаа юм. Иймд төрийн бус байгууллагын эрх үүрэг, хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалахад оролцох оролцоог нэмэгдүүлсэн зохицуулалтыг хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгах чиглэл баримталсан.

7. Хэрэглэгчийн эрхийг хөндсөн хууль тогтоомжууд салбар бүрд байдагтай уялдан төрийн бусад байгууллагуудтай хяналт шалгалтын давхардал, чиг үүрэг давхцах асуудал гарч болзошгүй байдаг. Иймд эдгээр давхардал, чирэгдлийг гаргахгүй байх зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан. Тухайлбал, хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах хууль тогтоомж хэсэгт санхүүгийн хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах асуудлыг, түүнчлэн хуулийн хамрах хүрээ хэсгийг хуулийн төсөлд шинээр тусгах замаар бараа бүтээгдэхүүний чанар, аюулгүй байдалд тавигдах тусгайлсан шаардлага, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих чиг үүрэг зэргийг тусдаа хуулиар зохицуулдаг байхаар ялгаа, заагийг тодорхойлж тусгасан.

8. Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн зохицуулалт нь ерөнхий, хийсвэр агуулга бүхий нөхцөл (хууран мэхлэх, төөрөгдүүлэх гэх мэт)-ийг хуульчилснаар практикт хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах байгууллагын зүгээс уг зохицуулалтыг хэрэглэж, аливаа гомдлыг шийдвэрлэхэд ойлгомжгүй, нэгдмэл бус хэрэглээг үүсгэх эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна. Иймд хэрэглэгчийг төөрөгдүүлэх, гэмтэл согог, доголдол зэрэг нэр, томъёог тодорхойлох, ойлгомжтой байдлаар системчлэн уялдуулж хууль хэрэглэх нөхцөлийг бүрдүүлэх байдлаар тусгасан.

Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл нийт 10 бүлэг, 40 хэсгээс бүрдсэн болно.